

4de zondag door jaar B

Mc. 1, 21-28

Profeten, broeders en zusters in Christus, hebben altijd bestaan. In alle tijden en van allerlei signatuur. Variërend van zeer betrouwbaar en waarachtig tot en met het meest twijfelachtige allooi. Van mensen die werkelijk zien waar het met de samenleving naar toe zou moeten tot en met sjacheraars die met allerlei spectaculaire waarzeggerij, of het verspreiden van nepnieuws (denk onder andere maar aan die duistere beweging Qanon), slechts hun eigen zakken wensen te vullen of machthebbers stroop om de mond willen smeren. De vraag is dan natuurlijk waaraan we een ware profeet kunnen herkennen. Ik wil vandaag proberen naar een antwoord op die vraag te zoeken aan de hand van drie voorbeelden.

Het eerste voorbeeld vinden we in het boek Deuteronomium. Dit is niet zo'n bekend bijbelboek, maar daarom niet minder belangrijk. Want in dit boek wordt nog eens een krachtige samenvatting gegeven van de hele Torah, de richtingwijzer voor ons dagelijks leven. Ook de Tien geboden worden hierin nog eens op een rij gezet. De centrale zin in dit boek is: "Luister Israël, de Eeuwige is God, de Eeuwige is Één". In deze centrale geloofsbelijdenis worden twee dingen benadrukt: Er is maar één God; en mensen worden geacht naar Hem te luisteren. In de eerste lezing horen we Mozes, de grootste profeet in de joodse traditie, dan ook zeggen dat God een profeet zal doen opstaan naar wie de mensen moeten luisteren. De maatstaf waaraan mensen kunnen meten of die profeet wel waarachtig is, is dat de éne God hem daartoe de opdracht heeft gegeven, en dat hij uitsluitend spreekt uit naam van die éne God. En dus niet uit naam van allerlei andere godjes of, nog erger, uit naam van mensen die zichzelf tot god hebben gepromoveerd. Want het is uitsluitend die éne God die ons de Tien Woorden heeft overgeleverd die de basis vormen van elke menselijke samenleving.

Na Mozes zou Israël nog vele grote profeten voortbrengen die onschatbaar veel hebben bijgedragen tot de geleidelijke groei van de humaniteit in de samenleving.

Voor een tweede voorbeeld verhuizen we naar de 20^e eeuw. En wel naar de meest duistere periode in die eeuw: de jaren 30 en 40. We ontmoeten daar Dietrich Bonhoeffer en ik ben zo vrij om hem te beschouwen als een van de grootste profeten uit die voorbije eeuw. En dat dan nog niet eens in de eerste plaats omdat hij werkelijk, als een van de eersten, de massale secularisatie van onze samenleving heeft voorspeld. Maar om twee andere redenen.

Ten eerste omdat hij als een der weinige theologen van zijn tijd al vroeg zag dat het met Duitsland de verkeerde kant opging én, en dat is een belangrijk criterium voor een profeet, omdat hij bereid was zijn leven voor de redding van Europa op het spel te zetten. En zijn leven uiteindelijk ook gegeven hééft. In april 1945 werd hij opgehangen.

Ten tweede omdat hij midden in de nacht en nevel is blijven nadenken over hoe christenen in deze tijd werkelijk waarachtig christen kunnen zijn. En dan zegt hij, in zijn boekje “Leven met elkander”:

De eerste dienst die we elkaar moeten bewijzen is, dat we naar elkaar luisteren! Herkent u de geloofsbelijdenis uit Deuteronomium? Zoals God altijd bereid is naar ons te luisteren, zo komt onze liefde tot God in de eerste plaats tot uitdrukking door onze bereidheid naar zijn Woord te luisteren.

En zo begint de liefde tot de medemens met naar hem of haar te luisteren.

De tweede dienst noemt hij de bereidheid elkaar te helpen. Niet alleen als de nood aan de man is, maar altijd, ook in de kleinste en gewoonste dingen. Denk in deze dagen maar aan mensen die een crowd-funding gestart zijn om ondernemers te helpen die getroffen zijn door de rellen van afgelopen week. Nooit mogen we het zo druk hebben dat we geen tijd meer hebben om ons door de ander te laten bevragen, ons bezig te houden met wat hem of haar aanbelangt.

De derde dienst is misschien wel de moeilijkste: het verdragen van de ander. “Verdraagt elkanders lasten: dát is de vervulling van de wet van Christus” schrijft Paulus aan de Galaten. Verdragen is lijden. We kúnnen, zegt Bonhoeffer, eigenlijk niet anders dan lijden aan de ander, omdat hij anders is dan ik. Het is een opdracht die onvermijdelijk bij het christen-zijn hoort.

Luisteren, helpen, verdragen. Drie thema’s die we in allerlei varianten in de bijbel tegenkomen, én in onze huidige samenleving.

Daarmee kom ik bij het derde voorbeeld van profetie en daarvoor wenden we ons tot het evangelie.

Jezus gaat de synagoge binnen om te onderwijzen. Zoals altijd in de evangeliën bevinden we ons dus in een leer-situatie. En de mensen waren vol verbazing over zijn leer, omdat Hij onderricht als iemand met gezag. Maar waar blijkt dat dan uit? Niemand weet nog echt wie Jezus is. Het is een onreine geest die als eerste in het Marcus-evangelie getuigt dat Jezus de Heilige Gods is. Een tegenstander dus die als eerste door heeft wie Jezus is. En zo is het vaak in de werkelijkheid. Al in oud-testamentische tijden waren het vaak de machthebbers die als eersten begrepen welk gevaar ze te duchten hadden van de profeten en ze dan ook niet zelden lieten ombrengen.

Het waren de nazi’s die al snel begrepen dat mensen als Bonhoeffer een gevaar vormden voor hun ideologie en voor hun macht. En dus uit de weg moesten worden geruimd.

Jezus blijkt machtiger dan de demon. Waarom? Omdat Hij de man die door de demon bezeten is, niet met de demon identificeert. Dat is waartoe wij zo vaak geneigd zijn: om mensen te identificeren met het kwaad waarvan ze bezeten zijn: iemand die bezeten is van macht ís een machtswellusteling; iemand die bezeten is van geld ís een geldwolf; iemand die geweld pleegt ís een rotzak, enz. Zo niet Jezus. Hij bestrijdt de demon, de onreine geest, maar niet de man zelf. Deze verdient geen veroordeling, maar hulp. Zo brengt Jezus zijn onderwijzing in de synagoge in praktijk. Niet door de bezetene te veroordelen, maar door hem te bevrijden. Dat is het wat Hem machtiger maakt dan de demon. Dat is het ook waar de mensen zich over verbazen. Dat is de reden waarom ze denken dat Jezus een nieuwe leer verkondigt, terwijl dat eigenlijk helemaal niet zo is. Hij laat slechts zien hoe de al eeuwenoude leer in de praktijk dient te worden toegepast. Het is precies dát wat Hem tot een groot profeet maakt. Ja, tot méér dan een profeet. Amen.

Jan van de Laar, pastor